

Рецензія

на дисертаційну роботу

ДУБРОВСЬКОЇ Олени Миколаївни

на тему «Формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту в процесі професійної підготовки», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Фізична підготовка є одним із основних предметів бойової підготовки військ та безпосередньо впливає на боєздатність Збройних сил (далі – ЗС) України й забезпечує фізичну підготовленість і готовність військовослужбовців до бойової діяльності, сприяє посиленню бойової злагодженості військових підрозділів. Відтак системність, систематичність, контекстність, обов'язковість і свідомо необхідність військовослужбовців у заняттях із фізичної підготовки досягаються їх проведенням фахівцями з фізичної підготовки і спорту, оскільки лише фахівець з фізичної підготовки у військовій частині є потенційним носієм професійно-прикладної фізичної культури, який впливає на фізичний, психічний, духовний, інтелектуальний та етичний розвиток військовослужбовців. Особливо важливим є ця проблема для сучасних ЗС України, де існує суттєвий попит на кваліфікованих фахівців зі фізичної підготовки і спорту, здатних на високому рівні спланувати та організувати фізичну підготовку військовослужбовців. Нині військові частини (підрозділи) перебувають в постійній бойовій готовності, у результаті чого особовий склад має обмежений час не тільки на відпочинок, відновлення, підтримання боєздатності, а, особливо, на заняття з фізичної підготовки. Саме тому до професійної компетентності посадових осіб, які відповідають за організацію фізичної підготовки і спорту, висуваються суттєво нові вимоги, оскільки вони і як офіцери вирішують складні й різнопланові завдання щодо захисту держави.

Діагностувальна компетентність фахівця з фізичної підготовки і спорту є важливою складовою їх військово-професійної компетентності, сформованість якої забезпечує послідовне, контекстне та систематичне розв'язання різних діагностувальних завдань, вміння контролювати та оцінювати результати фізичної підготовленості та готовності різних категорій військовослужбовців до бойової діяльності.

Означена проблема, попри її важливість, актуальність не знайшла достатньо переконливого й всебічного висвітлення у науково-педагогічній літературі, що спонукало здобувачку обрати предметом дисертаційної роботи проблему формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців

фізичної підготовки і спорту в процесі професійної підготовки.

Обґрунтованість актуальності теми дисертаційної роботи підтверджена опертям на положення Законів України («Про вищу освіту» (2014); «Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки» (2021) тощо), наказах Міністерства оборони України («Про затвердження «Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти» (2024), «Про організацію підготовки офіцерських кадрів тактичного рівня та сержантського (старшинського) складу у закладах фахової передвищої військової освіти, ВВНЗ Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти» (2020) тощо), Доктриною розвитку військового лідерства у ЗС України (2020), вивченням спектру наукових праць в українському науковому дискурсі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи Національного університету оборони України на тему «Оптимізація змісту фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців ВВНЗ на період дії правового режиму воєнного стану» (державний реєстраційний номер 0123U101084).

Тему дисертації затверджено вченою радою Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (протокол № 12 від 28.10.2021 р.) та узгоджено рішенням Бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології при Національній академії педагогічних наук України (протокол № 1 від 08.02.2022 р.).

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягають у тому, що:

вперше обґрунтовано педагогічні умови формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки (підтримання та розвиток цінностей і мотивації формування діагностувальної компетентності у майбутніх офіцерів в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; педагогічне моделювання формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту у ВВНЗ; впровадження авторської контекстної методики для формування діагностувальної компетентності, що реалізується шляхом використання спецкурсу «Діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту та її формування у ВВНЗ»; удосконалення критеріїв і показників оцінювання сформованості діагностувальної компетентності у майбутніх офіцерів);

удосконалено: педагогічну модель формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів, яка складається з п'яти взаємопов'язаних

блоків – цільово-методологічного, теоретичного, суб'єкт-суб'єктного, методичного та оцінно-результативного; авторську контекстну методику формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту у ВВНЗ; критерії та показники оцінювання сформованості діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ;

дістало подальшого розвитку поняття «діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертації та публікацій О. М. Дубровської уможливив висновок, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у результаті дослідницького пошуку, є науково обґрунтованими і достовірними. Термінологічний концепт проблеми дослідження становлять поняття, обґрунтування й уточнення яких уможливило окреслити теоретичні аспекти проблеми («педагогічне діагностування», «компетентність», «діагностувальна компетентність», «діагностувальна діяльність» тощо). У результаті студіювання широкого спектру дослідницьких матеріалів в українській педагогічній науці дисертантка здійснила дефінітивний аналіз поняття «діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки і спорту», обґрунтувала педагогічні умови формування досліджуваної якості. Результативне розв'язання завдань дослідження було забезпечено оптимальним застосуванням відібраних теоретичних, емпіричних, експериментальних і статистичних методів (аналіз, порівняння та узагальнення наукової інформації, спостереження, анкетування, діагностувальний інструментарій із метою визначення стану сформованості та динаміки формування цієї якості відповідно до структурних компонентів, критеріїв, показників тощо; педагогічний експеримент (у цілях перевірки впливу обґрунтованих педагогічних умов); статистичні з метою оброблення отриманих даних і перевірки достовірності результатів експериментального дослідження.

Зміст дисертації відповідає темі дослідження, його об'єкту, предмету, меті, що свідчить про послідовність теоретичного й експериментального етапів дослідницької роботи. Структура і зміст анотації суголосні поетапності проведення дослідження та відображають найбільш вагомні теоретичні і практичні результати рекомендації та висновки.

Відзначимо активність дисертантки у апробації результатів дослідження на науково-практичних заходах міжнародного, всеукраїнського і регіонального рівнів. Обґрунтованість наукових положень, результативність упровадження навчально-методичного забезпечення були підтвержені під час експериментальної роботи на базі Національного університету оборони України (акт № 176/35-1 від 18.01.2024 р.), Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (акт № 373 від 27.11.2023 р.), Національної

академії внутрішніх справ (акт № 015/35/271 від 08.12.2023 р.), Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України (акт № 015/35/272 від 08.12.2023 р.), Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (акт № 176/35-1 від 16.01.2024 р.).

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Результати дисертації О. М. Дубровської є вагомими у контексті збагачення теорії та практики професійного формування та розвитку майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної культури і спорту, удосконалення змісту, форм і методів формування їх діагностувальної компетентності.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає насамперед у безпосередньому впровадженні основних результатів у освітній процес ЗВО і ВВНЗ, а також у розробленні спецкурсу «Діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту та її формування у ВВНЗ» (містить чотири теми: «Майбутній офіцер – фахівець фізичної підготовки і спорту: поняття, зміст та структура як суб'єкта навчальної діяльності у ВВНЗ», «Діагностувальна діяльність офіцера – фахівця фізичної підготовки і спорту як суб'єкта військово-професійної діяльності», «Діагностувальна компетентність офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту як складова військово-професійної компетентності у військових частинах», «Методика формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки і спорту як суб'єктів діагностувальної діяльності у ВВНЗ»; навчально-методичного посібника «Формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту в процесі професійної підготовки». Результати дослідження можуть застосовуватися у процесі підготовки фахівців з фізичної підготовки і спорту.

Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Структура і зміст дисертації послідовно розкривають теоретичні основи проблеми дослідницького пошуку і практичні результати, сформульовані у процесі експериментальної роботи. Дисертація складається з анотації (українською й англійською мовами), вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Зміст дисертації відповідає меті дослідження і поставленим завданням. Науковий апарат виконаної роботи коректно сформульовано. Об'єкт, предмет, мета дослідження, зазначені у вступі, відповідають задекларованій темі. Також у цій частині дисертації висвітлено наукову новизну, практичне значення, подано відомості щодо апробації та упровадження результатів дослідження, особистий внесок здобувача, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі дисертації докладно проаналізовано теоретичні аспекти проблеми формування діагностувальної компетентності майбутніх фахівців у

науковій літературі, що уможливило визначення поняття «діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту» як діагностувальну підготовленість, інтелектуальну, діяльнісну та суб'єктну здатність, а також всебічну готовності до діагностувальної діяльності як майбутніх начальників фізичної підготовки і спорту у військових частинах шляхом творчого дотримання її педагогічних принципів і використання в педагогічній діяльності сучасних принципів, методів, методик, технологій і засобів педагогічного діагностування.

Обґрунтовано компонентну структуру діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки і спорту (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, методичний, індивідуально-психічний і суб'єктний) з урахуванням специфіки їх діагностувальної діяльності. Представлена загальна методика дисертаційного дослідження щодо формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту

У другому розділі обґрунтовано педагогічні умови формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, а саме такі: підтримання та розвиток цінностей і мотивації формування діагностувальної компетентності у майбутніх офіцерів в процесі ППП у ВВНЗ; педагогічне моделювання формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту у ВВНЗ; впровадження авторської контекстної методики для формування діагностувальної компетентності, що реалізується шляхом використання спецкурсу «Діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту та її формування у ВВНЗ»; удосконалення критеріїв і показників оцінювання сформованості діагностувальної компетентності у майбутніх офіцерів). Спроектовано модель формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, яка є методологічно обґрунтованою, змістовно наповненою (включає цільово-методологічний, теоретичний, суб'єкт-суб'єктний, методичний та оцінно-результативний блоки, які конкретизуються в меті, завданнях, принципах, компонентах, змісті, етапах формування, критеріях і показниках оцінювання сформованості діагностувальної компетентності).

Слід зазначити, що успішній реалізації моделі сприяє розроблена авторська контекстна методика формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, яка передбачає діагностувально-мотиваційний, когнітивно-діяльнісний та оцінно-результативний етапи. Схарактеризовано зміст та методичні аспекти спецкурсу «Діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту та її формування у ВВНЗ», який складається з чотирьох тем загальним обсягом 54 години, у тому числі під

керівництвом викладача 32 години.

Здобувачкою також розроблено критерії та показники вимірювання сформованості діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, а саме: ціннісно-мотиваційний (цінності і мотивація діагностувальної діяльності), інтелектуальний (теоретичні та практичні знання щодо діагностувальної діяльності), процесуальний (володіння методичними прийомами, методами, методиками та засобами діагностування фізичної підготовленості та готовності військовослужбовців), психологічний (комунікативність, принциповість, толерантність, об'єктивність) і рефлексивний (сприйняття себе як суб'єкта діагностувальної діяльності).

У третьому розділі представлено специфіку трьох етапів (підготовчого, основного, статистично-впроваджувального) впровадження педагогічних умов формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Розроблено діагностувальний інструментарій, визначено методики діагностування сформованості діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту. Представлено результати експериментальної перевірки впровадження педагогічних умов формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту в процес професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Результати експериментальної апробації педагогічних умов довели їх результативність, що підтверджено непараметричними статистичними критеріями G знаків та значенням T-критерію Вілкоксона. Також здобувачкою запропоновано методичні рекомендації суб'єктам освітнього процесу щодо формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у ВВНЗ.

Додатки до дисертації візуалізують специфіку проведення експериментальної роботи, апробацію результатів дослідницького пошуку.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Результати дисертаційного дослідження представлено у 20 публікаціях (8 – одноосібна), з них: 5 статей у наукових фахових виданнях України (1 – у співавторстві); 3 статті у періодичних наукових педагогічних виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (всі входять в міжнародні наукометричні бази) (у співавторстві); 2 розділи у колективних монографіях (у співавторстві); навчально-методичний посібник; 9 публікацій у збірниках матеріалів та тез всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій (6 – у співавторстві).

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації. Аналіз тексту дисертаційної роботи, публікацій дає підстави констатувати, що текстовий виклад відповідає вимогам до

академічної доброчесності. Анотація українською й англійською мовами до дисертації розкриває поетапність дослідницької роботи, наукову новизну, практичну спрямованість роботи. Покликання на використані джерела у тексті дисертації оформлені відповідно до вимог.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Водночас варто висловити конструктивні побажання і рекомендації:

1. Включення в «Особистий внесок здобувача» лише 7 публікацій у співавторстві з 12-ти, а також 5-ти одноосібних публікацій свідчить або про нерозуміння здобувачкою сутності цього пункту: «У випадку використання в дисертації ідей або розробок, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові праці, здобувач повинен відзначити цей факт у дисертації з обов'язковим зазначенням конкретного особистого внеску в ці праці або розробки», або ідеї й розробки належать авторці.

2. У першому розділі дослідження є деяка нелогічність у викладі дослідницького матеріалу. Так, дисертантка спочатку пропонує визначення поняття «діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту» (с. 55), а після цього описує функції начальника фізичної підготовки і спорту військової частини (с. 57) і представляє визначення «діагностувальної діяльності начальника фізичної підготовки і спорту військової частини» (с. 58). На нашу думку, логічним було б з'ясувати діагностувальні функції начальника фізичної підготовки і спорту військової частини та особливості його діагностувальної діяльності і вже на підґрунті цього визначити сутність його діагностувальної компетентності.

3. Не переконливо представлено зміст діагностувальної діяльності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної підготовки і спорту – лише одним абзацем (с. 57).

4. У другому розділі на рисунку 2.1 «Модель формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ» відсутня авторська контекстна методика, про яку зазначено в описі методичного блоку моделі; в таблиці 2.1. «Етапи методики формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів у процесі професійно-педагогічної підготовки» відсутній спецкурс «Діагностувальна компетентність майбутніх офіцерів – фахівців із фізичної підготовки і спорту та її формування у ВВНЗ», який реалізується на когнітивно-діяльнісному етапі методики відповідно до її опису.

5. Здобувачка зазначає, що «У методиці нами використовуються всі методи навчання майбутніх офіцерів у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ» (с. 130); проте ні в тексті дисертації, ні в додатках не представлено жодного прикладу-розробки цих методів, що збіднює методичну цінність роботи.

6. Робота містить стилістичні огріхи, наприклад: «напрямок дослідження», «вірне визначення», а також в тексті дисертації зустрічається некоректне

написання прізвищ науковців жіночої статті, а саме: А. (Анна) М. Саїнчука (с. 24), В. (Валентина) О. Радкевича (с. 35), методика С. (Світлана) Бубнова (с. 144).

Загальний висновок

Аналіз змісту і структури дисертації уможливив висновок, що за актуальністю порушеної проблеми, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю результатів, достовірністю і повнотою висвітлення їх у публікаціях дисертація «Формування діагностувальної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту в процесі професійної підготовки» є самостійним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, спрямоване на вирішення проблеми професійної педагогіки. Робота відповідає встановленим вимогам абзацу 3 пункту 2 та пункту 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а за порядком оформлення – наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, а її авторка – Дубровська Олена Миколаївна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент:

провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу розвитку фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту науково-дослідного центру проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій
Національного університету оборони України
доктор педагогічних наук, професор

Валентина СВИСТУН

«17» лютого 2025 року

Підпис Свистун В. засвідчую.

Начальник управління адміністративного та інформаційно-організаційної роботи
Національного університету оборони України
полковник

«14» лютого 2025 року

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ